

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ КОЛІЗІЇ В ЕКСПЕРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЕКСПЕРТА ТА ОЦІНЮВАЧА

Криволапов Б.М.,
доцент кафедри міжнародного приватного права
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Україна)

На сьогоднішній день нормативні акти, які визначають правила проведення експертизи та оцінки культурних цінностей, можна класифікувати на три категорії, залежно від відомств, які встановлюють ці правила. А саме: нормативні акти Міністерства культури України (далі МК), нормативні акти Фонду державного майна України (далі ФДМУ) та нормативні акти міністерства юстиції України (далі МЮ).

Для нормативних актів МК характерні наступні особливості: оцінка здійснюється тільки при переміщеннях культурних цінностей, а ті, що не переміщуються, оцінці не підлягають; сувенірні вироби, предмети культурного призначення серійного та масового виробництва оцінці не підлягають; характерна своя методика оцінювання для страхування – оцінка здійснюється тільки при державній експертизі культурної цінності; є два суб'єкти процесу державної експертизи – експерт і мистецтвознавець [8, с.24]; право на проведення експертизи надає своїм наказом МК України тільки уповноваженим установам; форму і зміст експертного висновку регламентує постанова Кабінету міністрів України.

Аналіз нормативних актів ФДМУ дозволяє зробити висновки про таке: явної вказівки на правила оцінки культурних цінностей немає; можна вважати, що таке посилання приховано за терміном *тощо*, яке передбачено в ч. 2 ст. 3 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав і професійну оціночну діяльність в Україні» від 12 липня 2001 р. [3]; оцінка здійснюється тільки за наявності замовлення (договору) і сертифіката в оцінювача, що занесений у державний реєстр оцінювачів; закон вимагає обов'язкового дотримання національних стандартів, що зазвичай не робиться при роботі експертів [3].

При порівнянні нормативних актів МК та ФДМУ щодо проведення експертизи та оцінки культурних цінностей хотілось би звернути увагу на наступну відмінність вищезгаданих нормативних актів: нормативні акти МК регулюють діяльність експертів, що забезпечують мистецтвознавчу експертизу, а нормативні акти ФДМУ регулюють діяльність оцінювачів з визначення вартості майна, в т.ч рухомого майна, до якого відносяться культурні цінності. Все це означає, що оцінка вартості відбувається не за методикою МК, а за методикою ФДМУ. І навпаки, державна експертиза із визначенням вартості здійснюється за нормативам МК, але не за методикою ФДМУ [8, с.25].

Для нормативних актів МЮ щодо проведення експертизи та оцінки культурних цінностей характерні наступні риси: судова мистецтвознавча експертиза проводиться тільки у випадку судового розгляду [2]; в процесі судової експертизи можуть бути використані нормативні акти ФДМУ, якщо мова йде про

оцінку вартості об'єкта експертизи [7]; нормативні акти МК не використовуються; свої правила щодо висновку судового експерта, які відрізняються від мистецтвознавчої експертизи та акту про оцінку.

Юридична відповідальність експертів та оцінювачів залежить від статусу, яким їх наділило законодавство України. Виходячи з цього, можна окремо класифікувати відповідальність судового експерта, відповідальність оцінювача та відповідальність мистецтвознавця експерта.

Судовий експерт несе кримінальну відповідальність на підставі ст. 384 Кримінального кодексу України (далі ККУ) за неправдивий висновок [6]. Неправдивість полягає у внесенні у висновок даних, що не відповідають дійсності [1, с.133]. Згідно ст. 385 ККУ судовий експерт несе відповідальність за відмову від виконання покладених на нього обов'язків [6]. В даному випадку мова йде про навмисне ухилення експерта від покладеного на нього процесуального обов'язку здійснити експертне дослідження й надати висновок [1, с.134]. Судовий експерт несе також кримінальну відповідальність за розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування на підставі ст. 387 ККУ [6]. Але про це він має бути офіційно попереджений. Адміністративна відповідальність судового експерта настає за його злісне ухилення від явки в суд і згідно ст. 185³ Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі КУАП), карається штрафом від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [5]. Також судовий експерт несе адміністративну відповідність за злісне ухилення від явки до органів досудового розслідування на підставі ст. 185⁴ КУАП [5].

Юридична відповідальність оцінювача залежить від його процесуального статусу. Якщо він є судовим експертом, то до нього можуть бути застосовані всі передбачені вище норми ККУ, КАП та нормативні акти МЮ. Якщо оцінювач не є судовим експертом, то до нього застосовується дисциплінарна відповідальність, передбачена ч.2 ст. 16 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав і професійну оціночну діяльність в Україні» від 12 липня 2001 р [3].

Юридична відповідальність експертів, що здійснюють державну експертизу згідно нормативних актів МК, настає у випадку надання завідомо неправдивого експертного висновку. Враховуючи той факт, що державна експертиза за нормативами МК здійснюється тільки для вивезення культурних цінностей, то, теоретично, експерт може нести відповідальність тільки за співучасть у контрабанді на підставі ст. 201 ККУ [6]. У відсутності умислу на експерта може бути накладено стягнення у формі догани або звільнення згідно ст. 147 Кодексу законів про працю України [4]. Можна стверджувати, що дана категорія експертів має менше підстав для юридичної відповідальності.

Враховуючи все вищезазначене можна зробити такі висновки:

1. Підзаконні акти щодо оцінки та експертизи культурних цінностей можна умовно поділити на три категорії, в залежності від державної установи, яка їх надає. На сьогоднішній день такими установами є Міністерство культури України, Фонд державного майна України та Міністерство юстиції України.

2. Відповідальність експертів та оцінювачів залежить від статусу, який їм надає держава. Найбільшу відповідальність несуть судові експерти. Експерти, які

проводять державну експертизу для вивозу культурних цінностей, мають менше підстав для юридичної відповідальності.

3. Законодавство України щодо порядку проведення експертизи та оцінки культурних цінностей неузгоджене, і в результаті цього експертні висновки, зроблені за правилами однієї державної установи, можуть не сприймаються іншими відомствами. Це може привести до небажаних юридичних колізій.

Література:

1. Дудич А.В. Відповідальність експерта у кримінальному провадженні України / А. Дудич // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. Серія «ПРАВО». – Вип. 15., Том 2. — С.132-136.

2. Закон України «Про судову експертизу» від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII [Електронний ресурс]: Сайт Верховної ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>

3. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав і професійну оціночну діяльність в Україні» від 12 липня 2001 р. № 2658-III [Електронний ресурс]: Сайт Верховної ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>

4. Кодекс законів про працю в Україні від 10 грудня 1971 року [Електронний ресурс]: Сайт Верховної ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року [Електронний ресурс]: Сайт Верховної ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

6. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року [Електронний ресурс]: Сайт Верховної ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

7. Наказ Міністерства юстиції 08.10.98 № 53/5 Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень [Електронний ресурс]: Сайт Верховної ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98/para2#n2>

8. Платонов Б.О. Основи оціночної діяльності/Борис Олексійович Платонов. – Київ: НАКККиМ, 2013. – 227 с.